

היום והרי עבר עליו יום ולילה בלי מלאכה, ואם הוא ישראל הרי שמר שבת כדין
עכ"ד יצ"ו: *

הגה"ה

תשובה: שורש סברא זאת הובאה בס' המקנה בקידושין דף ל"ז ע"ב בד"ה
ממחרת הפסח, וז"ל: "כבר כתבתי בחי' כמה הוכחות דקודם מ"ת היה הלילה הולך
אחר היום שעבר, כדכתיב יום ולילה לא ישובתו, וכזה מוכן מ"ש המפרשים דאין
אע"ה שמר שבת אף שלא נצטוו והוא מצווה על יום ולילה לא ישובתו, דלק"מ,
דשמירת שבת שמר כפי צווי לישראל מערב עד ערב, והיום הולך אחר הלילה,
וא"כ כיון שעשה מלאכה ע"ש ביום ובמוצאי שבת כלילה קיים יום ולילה לא
ישובתו אף ששמר שבת וכו' ע"ש. וכ"נ ג"כ ממ"ש הצ"ח הביאו הגאון "תורת
חסד" סי' כ"ה שכתב: "והא דמוכח מקרא דאלו יכלו להתמהמה היו אופין אותו
חמץ, היינו משום דאז הלילה הולך אחר היום ושייך ליל ט"ו ליום של י"ד והיו
מוזהרים על חמץ בע"פ והלילה שלאחריו", עכ"ל. ברם ראיתי להגאונים שהקיפו
לסברא זאת בחבילות של קושיות, ראשון בקדש הגאון רע"א בהשמטות סי' קכ"א
וז"ל: "נדפס מהגאון 'פנים יפות' בפרשת נח דאזהרת היום והלילה היא רק שלא
יהיו שובתים כל היום והלילה שלאחריו, והא דכתבו התוס' בסנהדרין הא דהלאו
דיום ולילה לא ישובתו, אינה בכלל דנאמרה ולא נשנית, דלישראל נאמרה, דהרי
נצטוו ישראל לשבות, ואף דאפשר לקיים בדרך הנ"ל, מ"מ מכמה דרשות מוכח
דאפשר שיחולו שבת ויוה"כ סמוכים זל"ז, וצריך לשבות יום ולילה של אחריו
ע"ש. ואולם לענ"ד אין קיום לדברי הגאון הנ"ל, עדיין יקשה לר"ל דס"ל ח"ש
מותר מן התורה א"כ אף ביוה"כ ושבת סמוכים זל"ז אפשר לקצור ביום השבת
כחצי גרוגרת וכלילה שלאחריו בליל יוה"כ חצי גרוגרת, דלגבי כל אחד הוי ח"ש
דשבת ויוה"כ אין מצטרפין כדאיתא בכריתות, ומצד אזהרת דיום ולילה מצטרפין
לגרוגרת ולזה שבתו יום ולילה של אחריו מבלי עשות מלאכה בהם" עכ"ד.

וראיתי להגאון "בנין ציון" בחשו' סי' קכ"ו הביא מ"ש הגרע"א וכתב עליו
וז"ל: "אי משום הא ליכא פירכא, דלר"ל דס"ל ח"ש מותר מן התורה בלא"ה לא ק'
קו' המפרשים ואין צורך להתיירץ לומר דבכ"נ נח הלילה הולך אחר היום שהרי לפי
מ"ש הרמב"ם בהל' מלכים שיעורים לא נאמרו לב"נ, ולפי"ז גם בעשה הב"נ

- בטעות נמסר לו להגר"י זריחן שהגר"ש סלאנט הוא זה שפסק שהגר חייב לחלל
שבת. למעשה הגרש"ס התנגד לפסק זה, וכמו שהובא לעיל, מה גם שהגרש"ס לא הי'
כלל בירושלים באותו זמן.

מלאכה בח"ש כגון. שקצר חצי גרורת, כבר נחשב אצלו מלאכה ולא יעבור על לא ישובתו, ואין קו' על האבות וכו'. ולא ק' קו' המפרשים אלא לר"י דס"ל דח"ש אסור מן התורה ולדידיה תריץ שפיר", עכ"ל. ולקוצ"ד אחהמ"ר לק"מ, דהגרע"א קא מקשה לשיטת הפנים יפות דהוקשה לו לסברתו מהתוס', והוכרח לישב משום דלפעמים יהיו שבת ויוה"כ ומצווים לשבות, ולכן אם שלא נשנית בסיני עכ"ז לב"נ נאמרה ולא לישראל, והנה דעת התוס' בחולין ס"ל דשיעורין נאמר גם לב"נ ופחות משיעור פטור הוא, וכמ"ש הפמ"ג הביאו הגאון "שדי חמד" יצ"ו בכללים ערך ג' אות מ"ו, והביא מ"ש ה"עדות ביהוסף" דדעת התוס' תליא בפלוגתא דר"י ור"ל אי ח"ש מותר מן התורה, ולמאי דקי"ל כר"י גם התוס' יודו דב"נ מצוה אפחות משיעור ע"ש, והשתא א"כ לדעת התוס' לא נוכל להקשות דלחייבו ישראל במ"ע דיום ולילה לא ישובתו אליבא דר"ל דח"ש מותר מן התורה, דהא לדעתם גם הב"נ ח"ש מותר, וא"כ כשעשה מלאכה בח"ש לא קיים לא ישובתו, ובשיעור שלם הרי מצוה לשבות. ולר"י דס"ל ח"ש אסור מן התורה, אם דלב"נ בח"ש קיים לא ישובתו, מ"מ הרי ישראל אסור בח"ש ומצוה לשבות גם מח"ש ולב"נ נאמרה לא לישראל. והשתא לפי"ז שפיר קא מקשה הגרע"א אפנים יפות, דלדעתו דכב"נ הלילה הולך אחר היום שעבר, א"כ חזרה קו' התוס' למקומה אליבא דר"ל אמאי לא נתחייבו ישראל במצוה זאת דיום ולילה לא ישובתו, ותעקר מב"נ כדין מצוה שנאמרה ולא נשנית. ובמה שתירץ, דלפעמים יהיו שבת ויוה"כ סמוכים זל"ז ונצטוו לשבות, ע"ז מק' רע"א דהא לר"ל יוכלו לעשות ח"ש ביום שב"ק וח"ש בליל יוה"כ דהוא נחשב ליום אחד דהלילה הולך אחר היום ומצטרפין השיעורין, ולגבי ישראל לא מצטרפין דשבת ויוה"כ אין מצטרפין, וא"כ עדיין תק' קו' התוס' דלר"ל הו"ל לחייב ישראל במ"ע דיום ולילה לא ישובתו ותעקר מב"נ כדין מצוה שנאמרה ולא נשנית, זהו כוונת הגרע"א.

ופליאה היא בעיני, דלדעתו דהרב סבר, דהתוס' דעתם דלב"נ גם בח"ש חייב עליו, דשיעורין לא נאמרו להם ואליבא דכ"ע חייבין, א"כ בלא סברת הפנים יפות תקשה קו' התוס', למה לא נאמר דמ"ע זו דיום ולילה לא ישובתו לא יתחייבו בה ישראל כיון שלא נשנית ויעשו ח"ש מלאכה דבישראל מותר מן התורה, ובכן חשיב עשה מלאכה. גם לא הכנתי דב"ק במאי דקאמר דגם בעשה הב"נ ח"ש לא יעבור על לא ישובתו וכו' ואין קושיא על האבות וכו', דמי הכניס האבות לב"ד, דקושית הגרע"א היא לדידן דלחייבו ישראל במצוה זו ותעקר מכני נח, ודברי הגרע"א ברורים הם ודו"ק.

גם ראיתי להגאון "חקר הלכה" חקירה ט"ו דהביא סברא זו של המקנה משם

רב אחד, וכתב עליו אם קבלה נקבל ואם לדין יש חשובה ע"ש. גם ראיתי להגאון ¹²³⁴⁵⁶⁷ "יד שאול" בסי' רצ"ג דע"ב הביא ס' המקנה והשיגו ממ"ש בר"ה ד"כ דאיתא שם צריך שיהא לילה ויום מן החדש, מנ"ל, ר"י אמר מערב עד ערב, ר"ל אמר, עד יום אחד ועשרים לחדש בערב. מאי בינייהו, אביי אמר וכו', רבא אמר חצות לילה איכא בינייהו. ופירש"י: שלמדנו שהיום הולך אחר הלילה לענין המועדות, והרי אז קודם מ"ת היה והלילה הולך אחר היום, וע"כ דגם קודם מ"ת היה היום הולך אחר הלילה, ולפי ענ"ד היא ראייה שאין עליה חשובה, עכ"ל. ולפי קוצ"ד אפשר לישב, דשאני הכא דקרא דלדורות הוא דכתיב, לכן גם שהוא קודם מ"ת דינו הוא דהיום הולך אחר הלילה. גם ראיתי להגאון האמיתי בעל "תורת חסד" זלה"ה שם בסי' כ"ה דהביא סברת המקנה הנז' וסתרה מירושלמי דפ"ב דחלה: היתיב ר' בון: והכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח וכו', לא בט"ו. והכתיב ממחרת הפסח יצאו בני"י וכו'. לא בט"ז וכו'. ולסברת המקנה מאי מקשה מהך ממחרת הפסח דכתיב בשעת יצי"מ לממחרת הפסח דבימי יאושוע, אלא ודאי דאין לחלק וכו' ע"ש. מבואר להדיא דס' המקנה הנז' נדחה קראו לה מטעם הגאונים הנז'. וא"כ לענ"ד הא ודאי דמה שאמר לי השואל שמטעם פשרה זאת התירו הגאון מר שמואל לאו מילתא, ושמע השומע וטעה, ומעתה הדר דינא היכי לעביד בגר הנזכר.

ובחפשי כזה מצאתי להרב "בנין ציון" בתשו' סי' צ"א שהביא שאלה כנז' בגר שמל ולא טבל והורה לו רב אחד שצריך לפו"ד לחלל שבת דעדיין כגוי הוא ולכן הכריחו לחלל שבת, וכן היה שכתב שתי אותיות ופקפקו רבני דורו ושלח שאלתו להרב בנין ציון הנז'. והשיבו, שהגם שעדיין לא טבל ולא נקרא ישראל גמור, מ"מ משעה שנכנס למילה כבר נבדל מכלל בני נח. והביא ראיה לדבר ממ"ש בתוס' דכריתות ד"ט שכתבו ואעפ"י שאותם שמלו בימי אברהם לא מלו אותם ביצ"מ, מ"מ מעיקרא כשמלו עצמן מלו ליכנס בכרית המקום וליכדל משאר האומות, וגם כי עתה טבלו, ע"כ. גם הביא ראיה לזה דכשבת פ"ז אמרי' דעל שבת נצטוו ישראל במרה וכו', וכיון דטבילה לא היתה עד סיני ע"כ קיימו ישראל שבת כשמלו ולא טבלו, אף שב"נ מזהר על יום ולילה לא ישבותו, וע"כ צ"ל דגזרת הכתוב היא דלענין שבת יצאו מכלל ב"נ וכו', ולכן נלע"ד יפה נהגו שלא לכופ' לגר שמל ולא טבל לעשות מלאכתו ביום השבת וכו'. וסיים עוד, דאפי' למי שלבו נוקפו יש תקון לפי מ"ש במקום אחר דשכיתת ישראל ואזהרת שכיתת ב"נ אינם מענין אחד, שזה חלוי בל"ט מלאכות וזה חלוי במלאכת טורח ויגיעה, א"כ יש תקון ע"י שיעשה מלאכת יגיעה, שאינה מל"ט מלאכות כגון שישא ויתן ברה"י, עכ"ל.

דבר אחר

ולקוצ"ד המעט יש לדחות ראיותיו, דראיה א' שהביא ממ"ש דנכנסו לברית ע"י המילה, וכן ראיתו ב' ממה שקיימו שבת דמרה אם שעדיין לא נתחדשה הטבילה עד סיני יש לדחות, דשם, אחר דלא היתה הטבילה עד סיני לכן במילה לבד נבדלו משאר אומות, [ולכך אאע"ה אחר המילה שמר שבת], משא"כ עתה שנתחדשה הטבילה, יש לומר דוקא עד שיהיו שתיהן, הלא"ה לא. ותדע, דהא התוס' בהערל דף ע"א ע"ב כתבו דפריעה לא נצטוה בה אאע"ה דהיא הלל"מ, ומ"מ אברהם פרע מילחו דאפי' ע"ת קיים וכו' ע"ש, ומשמע דהשאר לא פרעו כיון דהיא הלל"מ דלא נצטוה בה אאע"ה, וכמ"ש החת"ס ביו"ד סי' שי"ז הבאתי דברי קדשו בספרי הקטן "חלק יעקב" דע"ו ע"ש. ועי' "בשדי חמד" מע' ג' אות מ"ז שכתב דהלל"מ ליתא בגוי ע"ש. וע' "מנחת חינוך" פ' אחרי דכתב דהלל"מ ליתא בגוי ע"ש. וכן כתב ה"ש אגת אריה" סי' מ"ט ו"מנחת חינוך" מצוה ב' דבני קטורה אינם חייבים בפריעה ע"ש. וא"כ מימי אברהם עד מ"ת היתה מילה בלא פריעה, וא"כ איך כתבו התוס' דאותם שהיו בימי אברהם ע"י המילה נבדלו משאר אומות, והא קיי"ל דמל ולא פרע כאלו לא מל וכמ"ש בפר"א דמילה, וא"כ הרי לא מלו ולא טבלו וכמאי נבדלו משאר אומות, אלא לאו דכיון דבאותו הזמן לא הי' ציווי גם על הפריעה, לכן במילה לבד נבדלו משאר אומות, משא"כ עתה הוא דקיי"ל מל ולא פרע כאילו לא מל ומנה לא תדוק נמי לזמנינו דנאמר ע"י המילה לבד נבדל משאר אומות. וכזה אחדחייא לה נמי ראיתו הב' משבת דמרה, דשאני התם שעדיין לא נתחדשה לה הטבילה וכמ"ש, וממילא תבין דאין ראיה ממ"ש ב"זית רענן" פ' לך לך שכתב שעד שלא מל אברהם לא שמר שבת דגוי ששבת חייב מיתה ע"ש, דשאני אברהם שכימיו לא היה טבילה וכמ"ש.

גם יש לדחות לפי מ"ש והכריח בראיות הגאון מ' צבי הירש חיות בספרו הבהיר "תורת נביאים" בערך "אין למדין דבר מקודם מ"ת". וזה תכלית הצריך לנו: ושבע מצוות ב"נ ג"כ אינו מפני שנצטוו אדם וכו', רק מפני שנצטוו ע"י מרע"ה, וכמ"ש הרמב"ם פ"ח ה' מלכים וכו'. והיינו באמת נצטוו אדם ונח על המצוות, אולם זה היה אצלם רק מנהג טוב אבל לא נעשה עדיין אצלם לחק קבוע לחייב העוברים, כיון שעדיין לא נשתלח להם איש שיגיד להם זאת במצוות ה', רק ע"י מרע"ה שהוא היה השליח הא' לכל ישראל בתרי"ג מצוות, ולאזה"ע על שבע מצוות וכו'. ומכל זה שביארנו תדע דעונש על מצוות ב"נ או על המצוות שנצטוו האבות קודם מ"ת ואיסור כרת הנאמר גבי מילה בסיני נאמר וכו', וא"כ קודם מ"ת אין עליהם עונש מיתה, ואם נצטוו להחזיק במילה הוא מטעם מנהג אבותם וכו' ע"ש. ולפי דב"ק א"כ אין קו' משבת דמרה דאיך שבתו, כיון דאין עונש זה דגוי ששבת חייב מיתה אלא לאחר שנתנה תורה, אבל מקודם לכן לא הי' אלא מצד מנהג טוב.

ברם סברא זאת של הגאון הנז' נראה דאינה מוסכמת, ממ"ש הרא"ם בפ' שמות אהא דאמול ואצא סכנה היא לולד, הקשה, דמי התיר לו לעבור על מ"ע דמילה משום סכנה, דהלא עדיין לא ניתנה תורה דכתיב בה וחי בהם להתיר במקום סכנה וכו', ע"ש מה שתי'. ומ"ש ה"פרשת דרכים" ב"דרך האחרים" כ' עליו. ולפי דעת הגאון הנז' מאי קו', הלא לא נחתיב במצוה זו לעונש אלא לאחר שתנתן התורה ומקודם לכן לא היה אלא מנהג טוב, וא"כ רשאי הוא שלא לעשות המצוה במקום סכנה, ואדרבה אסור להחמיר על עצמו, וכמ"ש בפר"ד שם, אלא לאו דס"ל דעונש ב"נ הוא גם מקודם מ"ת. וכן משמע ג"כ דעת מור"ם ז"ל בתשו' סי' ט', שכתב דר"י ור' יצחק פליגי בדרשת רז"ל בכתוב ויצו ה' אלקים, דמאי בינייהו, כתב, דלר"י משפט מות של ב"נ הוא נימוסיו, ולדעת ר' יצחק דלמד דינים מאלקים בג"ש דונקרב, סובר, שדין ב"נ הן אותם דינים שנמצאו ישראל וכו' ומחוייבין לדון בדיני ישראל וכו', עיין שם בדבריו שהכריח שהלכה כרבי יצחק, משמע מדב"ק, דבין לר"י ובין לר"י אין ביניהם אלא דלמר משפטו נימוסיו ולמר בדיני ישר', ולכו"ע מקודם לכן הם חייבים. וכן ג"כ מדעת ה"זית רענן" שכתבנו למעלה ע"ש, ומ"מ ראית ה"בנין ציון" יש לדחות וכמש"ל.

ואמר תוספות

ומ"ש עוד דאפי' למי שלבו נוקפו יש תיקון שיעשה מלאכת יגיעה ברה"י דשכיתת ישראל ואזהרת שכיתת ב"נ אינם מענין אחד וכו', והורגש הרב הנז' על דבריו מהחוס' הנז', דא"כ יתחייבו ישראל במ"ע זו דלא ישבותו דיטאו משא ברה"י. ותי', דכיון שציותה תורה למען ינוח שורך וכו' ודאי אין סברא שהטיל הכתוב על ישראל לעשות מלאכת יגיעה ע"ש. ולדעתי המעט ק' בעיני, דא"כ העיקר חסר מן הספר דזה היה להם להחוס' לחרץ, דכיון דשכיתת ישראל היא משום מנוחה אין עליהם מצוה זאת, ומדתי' דהרי הוזהרו לשבות נראה דמטעם זה נפטרו מעשה זאת דלא יתכן לעשות שתיהם והם תרתי דסתרן. וכן מוכח נמי מדעת רמ"א הנז' שכתב דהלכה כרבי יצחק דז' מצוות ב"נ הם אותם המצוות שנצטוו בהם ישראל, ומשמע נמי דגם דין לא ישבותו הנאמר גבי ב"נ הוא כמו דין שכיתת דישר' המוזהר לשבות בב"נ מוזהר להיפכו, ותדע מדמקשה הש"ס: ולחשבה גבי ז' מצוות, ותי' שוא"ת לא קחשיב, דמשמע דמטע"ז לחוד לא קחשיב, הלא"ה היה ראוי לחושבה עם ז' מצוות הם כדיני ישראל ממש כהא נמי דכוותיהו. וכ"כ המנחת חינוך כ"ה דל"ח וז"ל: ואם הב"נ שבת מכל המלאכות רק הלך לחרץ שלש פרסאות, זה תלוי במש"ל אם נאמר בלאו הזה עובר בעשה דחשבות, א"כ אם הלך חוץ לשלשה פרסאות הוי כאלו לא שבת דחשבות קאי ג"כ ע"ז וכו', ע"ש. מוכח דדין השכיתת המצווה עליה ישראל היא היא המוזהר עליה הנכרי ודו"ק.

והנה לפי מ"ש ה"חכם צבי" בתשו' סי' פ"ו רמזו הגרע"א שם, והגאון "תורת חסד" סי' מ"ד כתב שבתוספתא דביצה מוכח כדבריו, דס"ל דהא דח"ש אסור מן התורה היינו באיסורי אכילה משא"כ לענין מלאכת שבת ולענין תולש שער אחד בנזיר ע"ש, לפי"ז בשופי נעשה לו תיקון שיקצור כחצי גרוגרת דלגבי ישראל פטור ומותר מן התורה ולגבי ב"נ חשיב מלאכה, יען דשיעורין לא נאמרו לב"נ וכמ"ל. ועי' להגאון "שדי חמד" יצ"ו בכללים מע' ג' אות מ"ו שהביא מש' הפמ"ג בגו"ר ומשכצות יו"ד סי' ס"ב ובשו"מ ובפלת דס"ב כמ"ש הרמב"ם דשיעורין לא נאמרו לב"נ ובכ"ש חייב. ועי' מנחת חינוך פ' אחרי כתב, דמטעם זה דשיעורין לא נאמרו בכ"נ כתב דאם קטן ב"נ בא על אמו והיה בן דעת נהרג, כיון דכל הדינים של השיעורין, הם הלל"מ ואין ענין זה לב"נ ע"ש. מעתה לפי"ז נוכל לעשות תקנה זו בחצי גרוגרת, ואזי ממ"נ פטור, דאם הוא ב"נ הרי חלל שבת בזה ואם הוא ישראל הרי לא חילל שבת.

ברם ראיתי שיש חולקים על סברא זאת, הלא המה ה"משנה למלך" ברפ"ח משבת הביא סברת רש"י, והוא דס"ל דגם במלאכת שבת דקי"ל דח"ש אסור מן התורה. ועי' בפמ"ג בפתיחה לה"ש די"ד שצדד כה"חכם צבי", מדאיתא ברז"ל מוליכו פחות מד' אמות משמע דמותר מן התורה. ושוב כתב וניח"ל דמעביר ד' אמות בר"ה דלא מלא תעשו כל מלאכה נפיק אלא מהלכתא גמירי לה, וכדמסיק בפ' הזורק, א"כ הלכתא הכי נאמרה, דמעביר ד' אמות בר"ה חייב ותו לא, ומשו"ה פחות מד' אמות לית ביה איסור כלל, ע"ש. מבואר דלא הסכים לס' ה"חכם צבי" הנז' בכל מלאכות שבת כי אם בהא דהמעביר ארבע אמות, בזה כיון דהלכתא גמירי לה ולית בה קרא בה נוכל לומר ח"ש מותר מן התורה. ובזה הא ודאי דלא נוכל לעשות תקנה לגר הנז' שנאמר לו שישא משא בר"ה פחות מד' אמות, ונאמר, דכיון דשיעורין לא נאמרו לב"נ הרי עשה מלאכה, ואם הוא ישר' הרי הוא מותר מן התורה, דליתא דהאי ברור דלא תועיל פשרה הנז', דבשלמא בדבר שאיסורו מפורש בתו' ולא נודע שיעורו ואיתא הלכתא לשיעורו, נאמר דהלל"מ לא נאמרה לב"נ אוקמה אדאורייתא דבכ"ש חשוב מלאכה כגון קצר חצי גרוגרת, משא"כ בדבר שעיקרו אין לו סמך בתורה אלא מהלכתא גמיר, א"כ מהיכא תיתי ליחשב גבי הכ"נ מלאכה בח"ש ואפי' בשיעור שלם שהוא ד' אמות אינו חשוב מלאכה כיון דהלל"מ לא נאמרה לב"נ וכמ"ל, מהיכא תיתי שיחשב לגבי הכ"נ משא ארבע אמות בר"ה למלאכה.

ומזה תברא למ"ש המפרשים בענין אאע"ה איך שמר שבת, ות' דהיה יוצא בטלית בצצית לר"ה, דלגבי ישראל לא הוי משוי וכמ"ש בש"ס או"ח סי' י"ג וש"א

ולגבי ב"נ משוי הויא גביה וכוה פטור ממ"נ. ולפמ"ש אם כנים דברינו הנז' לא אהניה פשרה זאת, דכיון דד' אמות בר"ה הלכתא גמירי לה, והלל"מ לב"נ לא נאמרה, א"כ לא חשיבא זאת מלאכה וכמה נפטר. וכלא"ה פשרה זאת לא אהניא בנ"ד דלא מכרעה לן סברת מרן מאי היא, אי אית ליה ר"ה בזה"ז או לא, דמפשט דברי מרן באו"ח סי' שמ"ה נראה דס"ל גם בזה"ז יש לנו דין ר"ה, שכתב סברא ראשונה בסתם דרחובות הרחבים י"ו אמה אם הם מפולשים וכו' הו"ו ר"ה, ושוב הביא סברת הי"א דבעינן ס"ר בוקעים בו בכל יום, ומשמע דהלכה כסתם. וכ"כ הברכ"י שם ובסי' ש"ג שכן דעת מרן כהרמב"ם וכ"כ בשעה"ג וב"תוספות שבת", ע"ש. אך הרב "ערך השלחן" בסי' שמ"ה חלק על הברכ"י, וס"ל דדעת מרן כ"א ע"ש. ועי' בט"ז ובמשבצות כתב, דהכא אין הלכה כסתם ועי' באחרונים ועד אחרון "פתח הדביר" בסי' שמ"ה באורך, א"כ לא ברירא לן דעת מרן בזה.

ולקוצ"ד נראה לומר, דעם דלפשטא דש"ס ופוס' משמע דעדיין כגוי גמור הוא לענין מצות התורה ושלא לחוש לקידושיו ולא לצרפו לשום דבר שבקדושה וכמ"ש כ"ז בפוסקים, מ"מ נראה דשרי הוא לשמור שבת לדעת הגאון "בנין ציון". וראייתי היא ממ"ש בחידושי מהרש"א בשבת דל"א בההוא נכרי דאתא להתגייר וכו' וז"ל, ואין להקשות דא"כ היאך למדו תורה קודם שנתגייר הא אמרי' דנכרי הלומד תורה חייב מיתה, די"ל דכיון שבא להתגייר שרי ללמוד תורה, עכ"ל. הרי להדיא דאפי' קודם שנתגייר כיון שדעתו להתגייר שרי, כ"ש הכא בגירות ואינו מחוסר רק טבילה דשרי לשמור שבת.

ועי' להגאון רע"א בתשו' סי' מ"ו דנשאל בערל שבא להתגייר ולא מל מפני חוקי וכו', ורוצה להתלמד תורה ותפי' הביא דעת הגאון מהרש"א הנז' דהתיר והוא ז"ל חכך קצת לאסור ע"ש, מ"מ בנ"ד דכבר מל גם הגרע"א יודה דשרי, ובפרט דשם איתא בתקנתא דימתין מללמוד עד שיטבול ואין עליו עונש משא"כ הכא יודה דשרי, והטוב הוא שנודיעו שלא יכוין שהוא שובת משום שבת דאין ב"נ נענש כששבת אלא כשכיון בדעתו שהוא שובת משום שבת וכשיכוין בדעתו כזאת לית ביה ממשא, כנלענ"ד.

הצעיר יעקב חי זריחן ס"ט.